

Mokrade Podunajska sú vzácne biotopy, oázy života, v ktorých sa ukrývajú mnohé tajomstvá prírody. V intenzívne obrábanej poľnohospodárskej krajine tvoria ostrovčeky prírodných spoločenstiev, kde nachádza útočisko veľa vzácných druhov rastlín a živočíchov.

Mokrade sú vnímané najmä ako biotopy vodného vtáctva, rýb a obojživelníkov, ale poskytujú domov aj niekoľkým druhom cicavcov, ktoré sa prispôbili životu vo vodnom alebo podmáčanom prostredí. Na Podunajsku je najvzácnejším z nich hraboš severský panónsky (*Microtus oeconomus mehelyi*).

ŽIVOT V MOKRADIACH

Vdobe ľadovej bol tento druh spolu s mamutmi a inými glaciálnymi živočíchmi rozšírený po celej Európe, po ústupe ľadovca však z rozsiahlych území vymizol. Izolované populácie sa zachovali v okolí Dunaja na Slovensku, vo východnom Rakúsku a severozápadnom Maďarsku.



Jeho príbuzní, hraboše severské, žijú na severe Európy, Ázie, aj na Aljaške, ale hraboš severský panónsky je endemickým poddruhom, ktorý sa okrem mokradí Podunajska nevyskytuje nikde inde na svete.

Nájdeme ho na vlhkých lúkach, v močiaroch a na brehoch s hustou trávnatou vegetáciou, najmä však v ostricových porastoch, kde ostrice

vytvárajú v podmáčanom teréne vyvýšené kopčeky, tzv. buly. Živí sa rastlinnou potravou, ostricami, trstinou, pálkami a trávami. Na rozdiel od hraboša poľného neškodí poľnohospodárom, keďže mu vyhovuje iba podmáčané prostredie.

OHROZENIE

Výskyt hraboša severského panónskeho je viazaný na malé územie a zároveň má špecifické nároky na prostredie, čím sa stal veľmi zraniteľným druhom. Hlavnou príčinou jeho ohrozenia je strata vhodných biotopov, teda jeho ži-



votného priestoru. Podunajská nížina sa v 20. storočí veľmi zmenila. Vysušili sa mokrade, vybudoval sa systém odvodňovacích kanálov, vlhké kosené lúky sa zmenili na ornú pôdu alebo ponechané bez obhospodarovania zarástli inváznymi a expanzívnymi druhmi.

Následkom týchto činností človeka sa výška vodnej hladiny v častiach územia, kde sa populácie hraboša vyskytujú podstatne znížila, prípadne je v nich vodný režim umelo regulovaný. Predošlé prirodzené sezónne výkyvy vodnej hladiny v území sú teraz silne potlačené, v dôsledku čoho boli periodicky zaplavované oblasti, plytčiny, porasty trstiny a ostrice zredukované.

OCHRANA HRABOŠA

Na ochranu tohto vzácného poddruhu je najvhodnejšie opätovne zaviesť na Podunajskú nížinu tradičné spôsoby hospodárenia, obnoviť kosenie lúk a trstín, zrevitalizovať mokrade a brehové porasty v tých územiach, v ktorých sa ešte vyskytuje. Tieto aktivity sú prioritou projektu LIFE Ochrana hraboša severského panónskeho. Projektovými lokalitami je 16 území európskeho významu, z nich dvanásť na Slovensku, tri v Maďarsku a jedno v Rakúsku. Praktické opatrenia na jeho ochranu sa realizujú predovšetkým na vybraných modelových lokalitách na Slovensku (Dunajské luhy, Čiližské močiare, Čičovské luhy, Dunajské trstiny a Alúvium Starej Nitry).

V rámci projektu prebieha rozsiahly výskum populácií hraboša severského panónskeho na Slovensku. Skúma sa jeho súčasné rozšírenie, genetická variabilita, štruktúra a veľkosť populácií, väzanosť na biotopy, ako aj populačné zmeny v nadväznosti na ochranné opatrenia na obnovu biotopov.

Medzi najvýznamnejšie projektové aktivity patrí obnova Čiližského potoka v celej jeho dĺžke 33,5 km. V súčasnosti je voľný prietok vody v Čiližskom potoku len v časti jeho horného toku v dôsledku série vodohospodárskych a poľnohospodárskych zásahov, vykonaných v priebehu minulého storočia. Odvedením jeho vôd do križujúcich odvodňovacích



kanálov sú takmer dve tretiny potoka bez tečúcej vody alebo až úplne vyschnuté. Technickými opatreniami v miestach križovania potoka s týmito kanálmi docielime opätovné zavodenie suchého dolného toku potoka. Takisto vybudujeme niekoľko stavidiel na menších odvodňovacích kanáloch v mokradiach v blízkosti Čiližského potoka. To umožní zadržanie vody nahromadenej v mokradiach počas daždivého obdobia, pri topení snehu a pri zvýšenej hladine podzemnej vody.

Na základe mapovania aktuálneho výskytu a stavu populácie vyberieme ďalšie lokality pre zlepšenie životných podmienok hraboša severského panónskeho. Výstavbou prehrádzok a priepustov na malých kanáloch slúžiacich na odvodňovanie mokradí docielime zlepšenie vodného režimu ďalších cenných území.

Lúky a pasienky boli v minulosti na Podunajskej nížine veľmi rozšírené. Nachádzali sa v oblastiach s vysokou hladinou podzemnej vody a chudobnými pôdami nevhodnými pre ornú pôdu. Tieto lúčne mokrade predstavovali takisto významné biotopy hraboša severského panónskeho. Počas projektu chceme obnoviť pôvodné trvalé trávne porasty vysievaním semien tráv a bylín typických pre túto oblasť a zavedením ich pravidelného kosenia na ploche najmenej 100 ha.



Kosenie trstinových porastov



Kosenie vlhkých lúk

Inovatívny prvkom v rámci Slovenska je opätovné zavedenie kosenia trstinových porastov. V minulosti bola trstina využívaná na rôzne účely, napr. ako konštrukčný materiál na strechy, ale postupom času sa tradičné spracovávanie zo Slovenska vytratilo. Pritom v susedných krajinách (Maďarsko, Rakúsko) má spracovávanie trstiny pretrvávajúcu tradíciu. Kosenie trstinových porastov je pre obnovu mokradí dôležité, lebo bez neho sa mokrade rýchlo zamedňujú, čo následne vedie k strate vodného a mokradového prostredia. Plánujeme obnoviť pravidelné kosenie trstiny na ploche minimálne 150 ha.

Projekt LIFE08/NAT/SK/000239 Ochrana hraboša severského panónskeho **Microtus oeconomus mehelyi* finančne podporila Európska komisia cez program LIFE+.

www.broz.sk/microtus



PARTNERI PROJEKTU



Bratislavské regionálne ochrannárske združenie (BROZ), Slovenská republika



Výskumný ústav vodného hospodárstva (VÚVH), Slovenská republika



Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta (PriF UK), Slovenská republika



Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP), Slovenská republika



Nationalpark Neusiedler See – Seewinkel (NP NSS), Rakúsko



Pisztráng Kör (PK), Maďarsko



Zoogdierveniging (VZZ), Holandsko



Ochrana hraboša severského panónskeho